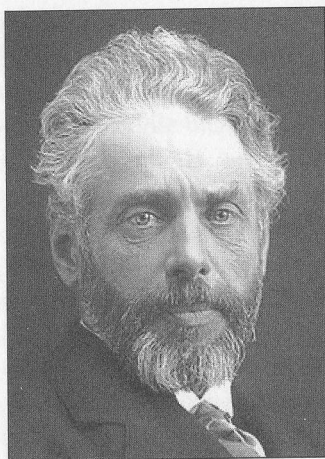

„Pentru modul autentic în care descrie
viața din Danemarca.“

Henrik Pontoppidan (1857–1943)

HENRIK PONTOPPIDAN

Per cel norocos

**

Traducere din limba daneză
de Iulia Soare și Al. Budișteanu

Henrik Pontoppidan, *Lykke Per*

Copyright © 2013 Editura Litera, pentru prezenta ediție

Cronologie de Ioana Drăgan

JURNALUL
NATIONAL

Date despre colecția BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

Director: Marius Tucă

Director general: Dan Matiescu

Coordonator colecție: Ana-Maria Vulpescu

www.jurnalul.ro

www.bibliotecapentrutoti.ro

O.P. 53, C.P. 212,
sector 4, București

tel.: 021 319 63 90, 031 425 16 19, 0752 548 372

E-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteți vizita pe:

Editor: Vidrașcu și fiii

Redactor: Irina Ilie

Corector: Georgiana Enache

Tehnoredactare și prepress: Ofelia Coșman

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PONTOPPIDAN, HENRIK

Per cel norocos / Henrik Pontoppidan; trad.:

Iulia Soare și Al. Budișteanu. - București: Litera, 2013.

2 vol.

ISBN 978-606-8481-90-6

Vol. 2. - ISBN 978-606-8481-93-7

821.113.4-31=135.1

Capitolul XV

Per ajunse la Roma pe la mijlocul lui aprilie. Cedase în cele din urmă stăruințelor baroanei, care-l rugase să le întovărășească pe ea și pe sora ei. Mai bine zis, cedase farmecului crescând pe care aceasta din urmă îl exercita asupra lui.

Nu-și explica nici el de ce natură era plăcerea pe care o simțea în tovărășia acestei femei masive, cărunte și trecute de cincizeci de ani. Nici nu putea fi vorba de o atracție erotică. De aceea îi scria fără ocol logodnicei sale despre impresia pe care i-o lăsau aspectul și caracterul acestei femei și nu observa că Jakobe nu făcea niciodată aluzie la această cunoștință.

Ceea ce-l atrăgea la soția marelui maestru de vânătoare era atitudinea maternă față de el. Grija plină de solitudine pe care o avea față de durerile și de bucuriile lui îi satisfăcea unele sentimente pe care nu și le putea explica. Mai era și ciudata nepotrivire dintre evlavie sinceră și eleganța aleasă, rafinată a toaletelor și a felului ei de viață, între limbajul biblic solemn de care-i plăcea să se folosească în discuții și anumite zâmbete fugare, furișe parcă și foarte lumești pe care le surprindea în jurul gurii sau în adâncul ochilor ei albaștri, ce nu-și pierduseră încă strălucirea. Atât pietatea, cât și mondenitatea ei constituiau pentru el o enigmă care nu-i dădea pace.

Printre compatrioții lor aflați la Roma se vorbea mult despre cele două nobile doamne și despre tânărul lor tovarăș de drum, dar mai ales despre relațiile

dintre Per și baroană, care stârneau o curiozitate generală. Sentimentele pe care această doamnă le nutrea față de Per se transformaseră în timpul călătoriei într-o adorație tăcută și visătoare. Ori de câte ori i se povestea ceva, exclama cu ochii plini de lacrimi: „Trebuie neapărat să-i povestiți și domnului Sidenius” sau: „Scumpul nostru prieten are să se distreze grozav când va auzi asta!” Unul dintre primele ei demersuri după sosirea la Roma fu să se înțeleagă cu un sculptor pentru a face bustul lui Per.

El își dădea foarte bine seama că bătrâna doamnă devenise un obiect complet lipsit de voință în mâinile sale. Îi ceru să-i vorbească pe larg despre planurile sale de viitor, și baroana se oferă numaidecât să-l ajute. Auzind că înființarea societății pe acțiuni menite a-i permite să-și realizeze ideile era în curs de constituire, fu cuprinsă de entuziasm și începu să vorbească de vânzarea unei moșii ca să-i asigure succesul.

Totuși, Per n-avea deloc intenția să tragă foloase personale din puterea pe care o exercita asupra acestei biete femei bolnave, mai ales când înțelese că baroana vedea în el un copil din flori al răposatului ei frate, eroare de care el nu era cu totul străin.

De altfel, zi de zi, viața aceea nouă și stranie care se desfășura în jurul lui îl atrăgea tot mai mult. Iubitor de soare ca orice nordic, se bucura de cerul senin și de aerul cald și dulce. Niciodată nu se simțise atât de sănătos și de puternic la suflet și la trup! Fața lui, încadrată de un barbișon de culoare închisă, căpătase o nuanță aproape de bronz, iar ochii, prin contrast, păreau de două ori mai albaștri. După-masă, când se plimba prin grădina Pincio cu baroana și cu sora ei, în noul lui costum de vară cenușiu, se întâmpla adesea să fie privit de vreo frumoasă cu ochi negri, aprinși, care se uita la el pe deasupra evantaiului.

Nu stătea la același hotel cu cele două surori, dar venea zilnic să le ia la plimbare sau să le însoțească la Asociația Scandinavă, unde citeau ziarele în fiecare după-amiază. Îi plăcea strălucirea aceea de distincție înăscută pe care i-o împrumuta tovărășia celor două aristocrate și se bucura auzind titlurile de noblete pe care i le atribuiau și lui, peste tot, funcționarii hotelurilor și alți oameni de aceeași categorie. Dar compatrioții săi nu se lăsă amăgiți multă vreme de falsa lui baronie. Deși contactul cu soția marelui maestru de vânătoare îl șlefuisese, țăranul din el se trăda adesea sub haina omului de lume, și dacă la început stăruise oarecare îndoială asupra persoanei sale, în cele din urmă limbuția lui dezvăluia mai multe amănunte privitoare la țelurile și la planurile sale de viață decât aveau ceilalți răbdare să asculte.

În afară de aspectul străzilor, îl atrăgea Roma antică, orașul orașelor, „cetatea eternă”, mausoleul spiritualității universale.

Era subjugat nu atât de frumusețea arhitecturii, cât de dimensiunile zidurilor, de soliditatea îmbinării lor, de toată energia titanică a acestor construcții mărețe, vechi de două mii de ani. Era în stare să stea ceasuri întregi în Colosseumul pustiu, închipuindu-și cum ar putea fi reconstruit din temelie, cum ar fi înconjurat de o rețea de schele, pe un șantier uriaș, plin de blocuri de piatră de dimensiuni ciclopice, de care cu boi și de sute de sclavi nădușiți care ar înălța edificiul, bucată cu bucată, ca un turn al lui Babel.

Aceste reverii îl călăuziseră din nou spre lectură. Ruinele zidurilor treziseră în el dorința de a afla mai multe despre poporul roman și despre soarta sa, mai multe decât își amintea în mod nelămurit că învățase la școală.

Luă cu împrumut de la biblioteca Asociației Scandinave Istoria romană a lui Mommsen¹ și, cu energia lui încăpățânată, citi pe nerăsuflăte opera aceasta voluminoasă.

Pentru prima oară în viață, Per era stăpânit de o „stare de spirit istorică”. Până atunci, privirile sale fuseseră în permanență și în mod inconștient îndreptate înainte, spre viitorul măreț, și trecutul nu-l preocupase niciodată. Acum îi plăcea să se așeze printre ruine și, rezemându-și spatele de o coloană încălzită de soare, să citească despre oamenii care, din locul unde se afla el, stăpâniseră lumea. Pentru prima oară studiile acestea îi dezvăluiau culisele creștinismului, pe care-l detesta, și totodată o cultură liberă de influența acelei puteri spirituale care pentru el reprezenta un blestem al societății contemporane.

Printre eroii Republicii descoperi caractere demne de imitat, a căror lipsă o simțise până atunci. Tot acest popor – barbar, practic, activ, inteligent și străin de sentimentalisme – întruchipa pentru el omenirea în originalitatea ei nealterată, seminția de titani la care visase vag și cu care se simțea înrudit.

Într-una din scrisorile către Jakobe, Per scria, plin de entuziasm:

Niciodată până acum n-am simțit atât de viu că religia creștină a fost cu adevărat o crimă împotriva umanității. Niciodată până acum nu am fost atât de rușinat dându-mi seama câte eforturi mai avem de făcut ca să ne înălțăm măcar până la umerii acestui popor, a cărui măreție a încercat s-o pună sub semnul întrebării castratul acela palid de la Nazaret. Cunoști povestea regelui

¹ Theodor Mommsen (1817–1903), vestit jurist și istoric german, autor al unei monumentale istorii a Romei antice, laureat al Premiului Nobel (1902).

cocoșat? Fiindcă soarta hotărâse ca Majestatea Sa să se nască strâmb și cu o cocoșă în spate, s-a dat un decret care a răsturnat întreaga mentalitate a națiunii. Tot ce fusese considerat până atunci mic a devenit mare, tot ce fusese strâmb a devenit drept. O spinare dreaptă a căpătat numele de cocoșă, și uriașul, numele de pitic. Și noi trăim într-o țară nebună ca asta!

După primele zece zile petrecute la Roma, soția marelui maestru de vânatoare primi o telegramă de la soțul ei, care se îmbolnăvisese și o ruga să vină acasă. Cele două surori porniră la drum, deși baroana era cam necăjită că părăsea Roma fără să fi obținut audiența la papă.

Cele două femei se despărțiră cu multă afecțiune de Per. Soția marelui maestru de vânatoare îi ceru să-i promită că va veni în vizită la Kaersholm, unde locuia împreună cu soțul și unde avea să rămână deocamdată și sora ei. De la fereastra compartimentului, baroana își luă la revedere cu lacrimi în ochi, fluturându-și batista.

Per trebuia să mai rămână un timp la Roma din pricina bustului pe care i-l comandase binefăcătoarea lui, bust de care începuse să se intereseze și el. De altfel, nu se grăbea să părăsească orașul. Continua să se simtă excepțional de bine, și cum se spunea că la nord de Alpi se prelungește o primăvară rece și umedă, nu simțea dorința de a pleca. În sfârșit, cum nu se dezbărase încă de teama de singurătate, căuta mereu tovărășia celorlalți.

Ivan îi scrisese să se pregătească pentru o întreprindere a călătoriei, fiindcă prezența lui putea deveni necesară în interesul cauzei sale. Ba chiar, în ultima scrisoare, îl întrebase dacă ar putea să se întoarcă cât mai repede posibil.

Per nu-i răspunsese încă. Scrisorile aproape zilnice ale cumnatului său, veșnic pline de întrebări, de sfaturi și de amintiri, începuseră să-l plictisească. Atitudinea lui față de ceea ce numise opera vieții sale se modificase fără ca el însuși să-și dea seama în ce măsură, și asta se întâmplase în clipa când se ivise posibilitatea realizării ei. Valoarea acestei opere nu scăzuse în ochii lui, dar interesul pe care i-l purta se micșorase când, dintr-o simplă idee revoluționară, se transformase într-un obiect de tatonări pentru niște oameni de bursă, pentru niște speculanți și pentru dezbateri foarte grave. Dacă n-ar fi fost decât vocabularul acela comercial pășăresc pe care-l folosea Ivan în scrisorile lui, spiritul acesta meschin, negustoresc, și încă i s-ar fi făcut lehamite de toate tratativele. În plus, aproape fiecare scrisoare a lui Ivan conținea noi rezerve sau propuneri de amputare, de ajustare sau de adaptare a planurilor sale, ceea ce-l îndârji și-l determină să nu răspundă nimic timp de câteva zile. Contrastul dintre descurajarea lui și ideile pe care și le făcuse despre măreția vremurilor viitoare îi spori indiferența și deprimarea. În ultima scrisoare, Ivan mersese până la a-i propune o împăcare cu colonelul Bjerregrov, omul acela care odinioară încercase cu mult sânge rece să-l arunce în întuneric.

Toate supărările pricinuite de știrile din patrie sporeau farmecul vieții fără griji pe care o ducea la Roma. Făcuse diverse cunoștințe printre compatrioții săi scandinavi și soțiile lor, în tovărășia cărora se consolă curând de pierderea soției marelui maestru de vânătoare. Petrecea regulat serile împreună cu aceștia prin localurile rustice de la marginea orașului, unde se adunau scandinavii să petreacă fără nici o constrângere, după pilda artiștilor. În jurul paharelor pline, toată lumea era veselă, se cânta și se discuta (când era prea cald, bărbații își scoteau hainele), și Per

se simțea minunat în mijlocul acestei boeme. Dispoziția lui era întotdeauna excelentă. Prin căldura devotamentului, Jakobe îi trezise o adevărată primăvară în sufletul intrat acum într-o perioadă de înflorire. Tot ce era luminos în el creștea și cucerea pe toată lumea. Când cheflii porneau cântând spre casă, noaptea, târziu, Per putea fi văzut adesea în fruntea alaiului, încununat cu flori, însoțit de cucoane entuziaste, tinere sau bătrâne, agățate de brațul lui.

Într-o seară regăsi în acest grup pe unul dintre artiștii germani pletoși cu care, datorită lui Fritjof, făcuse în toamna aceea cunoștință la Berlin. Era un pictor la modă în momentul acela în cercurile romane, un om cu o statură de pitic, cu o barbă uriașă *à la* Victor-Emmanuel și cu tocuri de două degete la pantofi. Vechea prietenie dintre ei fu reînnoită, după ce se ciocniră solemn paharele și Per primi invitația de a vizita atelierul cunoscutului artist.

Acolo îl aștepta o surpriză. În mijlocul atelierului, pe un șevalet, se afla un portret de curând terminat, portretul în mărime naturală al unei tinere doamne evreice cu părul de un blond-roșcat, cu trăsături distinse și ochi speriați, de căprioară, ușor de recunoscut. Era verișoara vitregă din Berlin a lui Jakobe, fiica bogatului om de afaceri și unica moștenitoare a cincizeci de milioane.

– E la Roma? întrebă el mirat.

– A fost. A plecat ieri spre casă. O cunoașteți?

Per povesti că fusese de câteva ori invitat în casa părinților ei.

– Cum se poate? Nu s-a măritat? întrebă Per, incapabil să-și ia ochii de la figura aceea minunată, care-l privea cu aceeași căutătură furișă, cercetătoare, ca în seara concertului.

– Ba da, s-a măritat. A fost la Roma cu soțul ei, un dobitoc norocos!

– Cum îl cheamă?

– Bieber, doctorul Bieber.

– Da, exact! Îmi amintesc că l-am văzut în casa lor. Nu era de o frumusețe fizică remarcabilă, aș putea spune că semăna mai curând cu o maimuță pântecoasă.

– *Ach was*¹! Frumusețe fizică! izbucni omulețul, răsucindu-și vârfurile mustăților stufoase, de războinic, cu o mână împodobită de un ametist strălucitor.

– Poate că e și el foarte bogat, spuse Per.

– El? Aș, de unde, era un pârliț! Nu știți cum s-au întâmplat lucrurile? E o poveste nostimă! Părinții aveau grijă să umple casa cu baroni și ofițeri înglodați în datorii pentru ca fiica lor să facă o partidă potrivită cu averea ei. Tinerii burghezi erau ținuti la distanță. Numai la grăsanul de Bieber, asistentul medicului casei, nu s-au gândit... și bineînțeles că fata l-a ales tocmai pe el.

– Da, sigur... bolborosi deodată Per cu gândul aiurea, în timp ce privea mai departe ca vrăjit tră-săturile tinerei femei.

– Dacă ați fost invitat în palatul lor din Tiergarten, știți, desigur, că pentru tânăra fată era un fel de iad poleit cu aur. Maică-sa își plătește fără pic de rușine un regiment de cavaleri și tatăl e un șarlatan. Fata a vrut să scape cu orice preț de viața asta, așa se explică gestul ei! Cred că ar fi acceptat orice bărbat oarecum prezentabil și cumsecade, dacă ar fi avut curajul s-o răpească.

Per își întoarse privirea de la portret și se uită cu ochi pătrunzători la pictorul cel scund și vorbăreț.

– A răpit-o?

– Nu textual. Dar și-a dat seama că are șanse, așa că, deși urât, sărac și de origine foarte burgheză – taică-său e un fel de negustor de mărunțișuri, mai

răsărit – a avut curajul necesar... sau încredere în el... da, putem spune îndrăzneala... de a-și încerca norocul. Poate că el, personal, se socotește un Adonis, și nebulnia asta l-a ajutat să învingă. Ați sesizat, domnule, câtă înțelepciune și câtă ironie a vieții se ascunde în povestea asta? V-ați dat măcar seama că în realitate nu ceea ce suntem e important, ci ceea ce ne închipuim că suntem? Credeți că locotenentul Napoleon Bonaparte ar fi ajuns vreodată împăratul Franței dacă n-ar fi avut ideea dementă că prin vinele sale curge sângele albastru al vechilor regi ai Franței?

La aceste cuvinte, artistul cel pitic de faimă mondială se săltă pe tocurele înalte și-și răsuci din nou mustățile marțiale. Dar Per își întoarse cu sfială privirea și rămase multă vreme tăcut și absent.

Între timp, la Copenhaga avusese loc căsătoria lui Nanny cu Dyhring. Totodată, Dyhring plecase de la *Falken* și preluase postul de redactor-șef al lui *Borgerbladet*, ziar cu tradiție și cu prestigiu, apreciat mai ales în cercurile oamenilor de afaceri.

Philip Salomon, socrul său, nu jucase nici un rol în această avansare, care se datora numai influenței avocatului Max Bernhardt. Dyhring era unul dintre robii acestuia, și dintre toți, îi dădea cele mai mari speranțe, fiindcă arăta bine, era abil și avea un dispreț precoce față de legi și de obiceiuri.

Sprijinit de acest om cu influență, la vârsta de douăzeci de ani Dyhring ocupa un loc de frunte în redacția ziarului *Falken*, loc dobândit datorită supunerii absolute față de binefăcătorul său, încrederii și chiar prieteniei pe care i-o arăta acesta.

Totuși, Max Bernhardt se arăta foarte nemulțumit în ziua când Dyhring îi aduse la cunoștință logodna sa cu Nanny. Pe fața palidă a avocatului se iviră două cute adânci, care porneau de la rădăcina nasului în jos.

¹ „Ce mai vorbă!” (în limba germană în original).

„O evreică, Dyhring! exclamase el. Mă uimești, zău așa! Te credeam mai înțelept... Ți-am atras de mult atenția asupra fiicei consilierului Lindholm, care e și frumoasă, și bogată. Sunt sigur că un bărbat ca dumneata i-ar fi făcut o impresie bună.“

Dar de data asta – și i se întâmpla pentru prima oară – Dyhring refuză să asculte de domnul și stăpânul său. Era într-adevăr îndrăgostit de Nanny, slăbiciunea pentru femei de genul ei fiind singurul său punct slab.

Max Bernhardt își dădu seama că trebuia să se resemneze. Nici el nu era insensibil în fața brațelor frumoase ale unei femei, și singurele nebunii pe care le putea ierta erau cele comise pentru o femeie. Se mulțumi deci să obțină de la Dyhring făgăduiala că logodna va rămâne secretă până va obține în presă un post mai important și mai independent. O săptămână după aceea, drumul spre mult râvnitul post de redactor-șef la *Borgerbladet* fu eliberat pentru el.

Astfel, Max Bernhardt voise să i-o ia înainte lui Philip Salomon. Îi era frică să nu piardă influența pe care o avea asupra lui Dyhring în cazul în care acesta ar fi trebuit să-i rămână obligat socrului său pentru situația de redactor-șef.

Dyhring și Nanny erau acum căsătoriți. Evenimentul avusese loc cu o desăvârșită simplitate. Într-o bună zi, Nanny se întorsese acasă la brațul proaspătului redactor-șef, râzând, făcuse o plecăciune în fața părinților și-i anunțase că se numește doamna Dyhring. Căsătoria avusese loc în dimineața aceea, într-un birou prăfuit al primăriei, și – povestea Nanny cu volubilitate – cu greu se putuseră stăpâni să nu pufnească în râs în timpul ceremoniei. Intraseră apoi într-un restaurant, unde luaseră masa împreună cu câțiva prieteni de-ai lui Dyhring, întâlniți întâmplător. La prânzul sărbătoresc – în măsura în care graba

îngăduise pregătirea lui – Philip Salomon ridicase paharul cu o involuntară solemnitate în cinstea fiicei lui iubite și a mirelui, solemnitate care contrasta în mod izbitor cu veselia senină a tinerilor căsătoriți.

Doamna Salomon era și ea foarte mișcată.

Deși în ultimii ani acești doi oameni ajunși la o vârstă înaintată se siliseră, sub înrăurirea copiilor, să meargă în pas cu vremea, în asemenea împrejurări firea lor se dovedea mai puternică decât educația. În realitate, nici unul dintre ei nu privea viitorul cu încredere. Ceea ce le trezea temerile secrete era mai ales purtarea independentă a fetelor. Totuși, se lăsară și ei cucerii treptat de veselia celorlalți, și bucuria din jurul mesei deveni până la urmă foarte zgomotoasă datorită prezenței copiilor mai mici. Numai Jakobe rămânea tăcută și oarecum absentă. Era, de altfel, singura care nu purta rochie de gală. Bucuria soră-sii o tulbura, și căsătoria aceasta reprezenta pentru ea o atât de totală batjocură a dragostei, încât nu acceptase să ia loc la masă decât fiindcă maică-sa insistase. Încercase mai întâi să refuze, pretextând că nu se simte bine. Și, într-adevăr, Jakobe se simțea rău. În timpul mesei fu cuprinsă de câteva ori de amețeli, și trupul îi tremura de enervare.

Curând după ce se ridicară de la masă, se urcă în camera ei și nu se mai arătă.

Începu o scrisoare către Per. Era singurul mijloc de a-și potoli dorul și de a astâmpăra gelozia sălbatică și mistuitoare care amenința să-i zdrobească și trupul, și sufletul.

Nu se putea spune că avea vreo bănuială în privința lui Per. Orice bănuială de infidelitate era atât de departe de ea, încât nici măcar proporțiile reduse ale scrisorilor lui și dificultatea evidentă de a regăsi un ton mai intim n-o neliniștiseră cu adevărat. De când se stabilise între ei acea unire totală și plină de duioșie,